

Родичі Устини та Петра Потапчуків і досі живуть в селі Мощони, а їх дочка Ганна мешкає в Рівному майже півстоліття після тих жорстоких випробувань воєнного та повоєнного лихоліття, які випали на її долю та долю її вже покійних батьків. Ще до початку Другої світової війни велика сім'я Потапчуків мала у Мощонах чимале господарство і підтримувала стосунки з євреями Костополя, Гощі, Межиріч, Тучина. Гощанці Пиня та Меєр купували у Потапчуків мед, костопільчанин Груберн — фрукти із саду, тучинці Сигал, Зейдель шили на замовлення взуття, а їх односельці Іцик та Рева — одяг. В самому селі єврейська сім'я мала свій магазин і теж дружила з Потапчуками, згадує нині Ганна Петрівна часи радісного безмарного дитинства, коли добрі відносини з людьми здавались їй непорушними. Однак війна, окупація та масові розстріли євреїв стали великим горем і для юної дівчини, бо вона разом з батьками ря-

Мощонські рятівники

тувала від загибелі людей, за що постраждала.

Спочатку Ганна з матір'ю таємно вивезли з Тучина єврейських дітей Іцика і Дуню, яких забрав з гето і переховував місцевий лікар Бортневський. Ганна правила підводою і молилась, ідучи повз розташування фашистів, а коли приїхала додому, то побачила в будинку 11 втікачів з гето, семеро з яких були жителями Костополя. Згодом вони пішли, а через декілька днів з Тучина прийшли брати Сигали, Бююмен і Зейдель, яким вдалось чудом втекти з місця розстрілу. Їх рідні загинули. Вони залишились жити у Потапчуків. Були дні, коли в мощонських рятівників збиралось 15 - 20 втікачів, які потім йшли або у партизани, або до інших людей.

Якось Потапчуків попередили, що буде облава на євреїв і вони встигли переправити втікачів до сестри

Марії, що жила біля лісу в Пустомитах. Шестеро окупантів довго шукали євреїв і не знайшли. Іншим разом окупант так побив Ганну, що та втратила свідомість, а шрам від удару поліном залишився на обличчі назавжди. Багато бід пережила дівчина, поки не прогнали фашистів. Врятовані люди розіхались по різних містах і звідти писали листи Потапчукам: Сигал — з Донецька, Шлома — з Пскова, Іцик — з Варшави.

В обійсті добрих мощонців знаходили притулок і втікачі з фашистського табору військовополонених в Гощі: поживуть кілька тижнів і йдуть у партизани. Один з них, узбек Худайназаров, теж довго писав з рідного Ташкента Потапчукам. Його, тоді тяжкохворого, лікував у Мощонах впродовж 3 місяців лікар-єврей Мойша Зикман. Цей та інші факти самовідданої допомоги патріотів завади-

ли репресіям Потапчуків з боку енкаведистів у післявоєнні роки. За доносом недоброзичливих односельців їм загрожували висилкою в Сибір. В 1952 р. Потапчуки, не гаючись, переселились в Рівне. Коли туди перевезли розібраний дім, то лише тоді мощонці побачили сховище, де знаходили притулок євреї та військовополонені. Згодом деякі врятовані Потапчуками люди емігрували в Ізраїль, Канаду, а листування з ними обірвалось, бо за це переслідувало КДБ. Ганна вийшла заміж у Рівному і змінила прізвище на Боровець. Її спогади, розповіді родичів та земляків — тепер сторінка великої історії людяності, мужності творити добро, ризикуючи власним життям.

**Валентина
ГЕРАСИМЧУК,
вчитель історії,
красзнавець.**